

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Informator dla rodzin zastępczych

SPIS TREŚCI:

■ Regulacje prawne dotyczące rodzicielstwa zastępczego	3
■ Prawa rodzica zastępczego: bieżąca piecza nad dzieckiem, czyli co wolno a czego nie rodzicom zastępczym	3
■ Prawa rodzica zastępczego: świadczenia, alimenty	5
■ Wsparcie jakie może uzyskać rodzina zastępcza za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie	6
■ Ocena sytuacji dziecka, ocena rodziny zastępczej	7

.....

Poniższe informacje są danymi zawierającymi jedynie zarys najważniejszych elementów związanych z pełnieniem funkcji rodziny zastępczej pod kątem reprezentacji małoletniego. W przypadku wątpliwości należy skontaktować się z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie (PCPR) w Policach, które stanowi instytucję dedykowaną do organizacji pieczy zastępczej na terenie Powiatu Polickiego.

.....

■ Regulacje prawne dotyczące rodzicielstwa zastępczego

- 1) Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U. 2015. 332),
- 2) Ustawa Kodeks rodzinny i opiekuńczy z dnia 25 lutego 1964 r. (Dz. U. 2014.101 z późn. zmianami),
- 3) Ustawa Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 roku (Dz. U. 2014.121 z późn. zmianami),
- 4) Ustawa Kodeks postępowania cywilnego z dnia 17 listopada 1964 roku (Dz. U. 2014.101 z późn. zmianami).

■ Prawa rodzica zastępczego: bieżąca piecza nad dzieckiem, czyli co wolno, a czego nie rodzicom zastępczym

Rodziną biologiczną są rodzice, od których pochodzi dziecko. Z mocy prawa posiadają oni więc pełnię praw i obowiązków w stosunku do swoich dzieci. Model ten obowiązuje w przypadku, kiedy rodzice (bądź jedno z nich) nie są pozbawieni władzy rodzicielskiej.

Sytuacja, w której dziecko umieszczane jest w rodzinnej bądź instytucjonalnej pieczy zastępczej ma co do zasady charakter tymczasowy. Opieka rodziców zastępczych powinna być jak najbardziej efektywna i jak najkrótsza, by umożliwić powrót dziecka do jego rodziny biologicznej. Oczywiście, jak to z wieloma rzeczami bywa, teoria często nie idzie w parze z praktyką i życiowe sytuacje najczęściej weryfikują możliwość powrotu do rodziny biologicznej i tym samym naprawę więzi, stosunków rodzinnych, powrotu do funkcjonującej społecznie, ekonomicznie i edukacyjnie rodziny.

Rodzic zastępczy bez ustanowienia go przez sąd opiekunem prawnym NIE JEST PRZEDSTAWICIELEM USTAWOWYM DZIECKA. Pociąga to za sobą doniosłe prawne konsekwencje, a w związku z tym i praktyczne następstwa, przede wszystkim w codziennym funkcjonowaniu rodziny zastępczej.

Rola rodziny zastępczej nie będącej opiekunem prawnym ogranicza się do reprezentowania dziecka w sprawach z zakresu „bieżącej pieczy” i wychowania. Jest to jedynie fragment pewnego rodzaju władzy jaką ma rodzina zastępcza nad dzieckiem, bowiem wciąż władzę rodzicielską posiadają rodzice biologiczni dziecka (oczywiście jeśli nie są jej pozbawieni). Bycia rodziną zastępczą nie należy utożsamiać z możliwością decydowania o dziecku czy kierowania nim we wszystkich sprawach. Właściwie istnieje sytuacja odwrotna - to rodzinie zastępczej przysługuje mały wycinek tychże praw.

Bieżąca piecza przysługująca rodzicom zastępczym to w szczególności uprawnienia i obowiązki dotyczące:

- 1) troski o wychowanie dziecka,
- 2) zapewnienia możliwości nauki,
- 3) organizacji spędzania czasu wolnego,
- 4) zapewniania racjonalnego żywienia,
- 5) zapewnienia odpowiedniego ubioru,

- 6) zapewniania kulturalnych warunków bytowych,
- 7) troski o opiekę lekarską,
- 8) zapewnienia warunków do systematycznego uczęszczania do szkoły,
- 9) informowania PCPR o istotnych sprawach dotyczących dziecka (w szczególności o: stanie zdrowia, trudnościach wychowawczych, postępach w nauce), przerwie w sprawowaniu osobistej opieki nad dzieckiem, jeżeli przerwa trwa dłużej niż jeden miesiąc.

Rodzice zastępczy nie mogą natomiast decydować w sprawach:

- 1) wyboru kierunku nauki,
- 2) zmiany imienia czy zmiany nazwiska dziecka,
- 3) sposobu w jaki dziecko może spędzać czas wolny,
- 4) wyjazdów za granicę,
- 5) światopoglądowych,
- 6) sposobu wychowania,
- 7) podejmowania decyzji o wyborze szkoły,
- 8) podejmowania decyzji o sposobie leczenia (np. wyrażenie zgody na zabieg medyczny)
- 9) określania miejsca pobytu dziecka.

Granica pomiędzy sprawami „dozwolonymi” a „niedozwolonymi” jest często dość płynna, należy zawsze zastanowić się, czy można podjąć określone działania w sprawach dziecka. Co do zasady jednak wszelkie decyzje istotne z punktu widzenia wychowania dziecka znajdują się w kompetencji rodziców biologicznych i każdorazowo należy uzyskać od nich zgodę, a w przypadku jej braku należy zwrócić się do sądu.

Powyższy podział wynika z zadań jakie pieczę zastępcza powinna spełniać. A jest to przede wszystkim stworzenie dziecku **tymczasowego bezpiecznego środowiska**, zorganizowanie odpowiedniego miejsca, w którym może rozwijać się do czasu powrotu do swojej biologicznej rodziny.

Możliwe rozwiązania

Zrozumiałe jest zaskoczenie wielu rodzin zastępczych, że nie mogą np. uzyskać niektórych uprawnień przysługujących rodzicom, zwłaszcza w sytuacjach kiedy konieczna jest szybka reakcja np. u lekarza czy w szkole. Jakkolwiek uczestniczenie np. w wywiadówce czy uzyskanie informacji od lekarza na temat stanu zdrowia dziecka wydawałoby się uzasadnionymi prawami rodziny zastępczej związanymi z bieżącą i faktyczną opieką. Działania rodziców zastępczych nie mogą jednak wpływać na istotne dziedziny życia dziecka, a tak naprawdę katalog czynności dozwolonych dla rodziców zastępczych jest bardzo wąski.

Ograniczenie roli rodziców zastępczych w warunkach funkcjonowania wielu rodzin jest zbyt daleko idące, głównie ze względów praktycznych. Dzieci znajdują się często dłużej w rodzinie zastępczej niż wynikałoby to z założeń ustawodawcy. Dlatego też zastosowanie zasad „bieżącej pieczy” sąd opiekuńczy może zmodyfikować odpowiednio do wniosku rodziców zastępczych, bez ograniczania rodzicom władzy rodzicielskiej. **Rodzice zastępczy mają prawo do wystąpienia do sądu z wnioskiem o poszerzenie ich kompetencji**

w zakresie sprawowanej pieczy nad wychowankiem. Oznacza to, że mogą zwrócić się do sądu by przyznano im szersze kompetencje, np. by sąd wyraził zgodę na czas trwania rodziny zastępczej na podejmowanie decyzji np. w sprawach leczenia dziecka. Co do zasady jednak rodzice zastępczy, z mocy prawa nie mogą sprawować władzy nad dzieckiem znajdującym się pod ich opieką, ponieważ nie posiadają tego rodzaju legitymacji.

■ Prawa rodzica zastępczego: świadczenia, alimenty

Rodzina zastępcza otrzymuje następujące świadczenia pieniężne:

1. **660 zł miesięcznie na każde umieszczone dziecko** – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej spokrewnionej,
2. **1000 zł miesięcznie na każde umieszczone dziecko** – w przypadku dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej zawodowej, rodzinie zastępczej niezawodowej.
3. **dodatek nie niższy niż kwota 200 zł miesięcznie** na dziecko legitymujące się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, na pokrycie zwiększonych kosztów utrzymania tego dziecka.

Rodzinnie zastępczej starosta może przyznać:

1. dofinansowanie do wypoczynku poza miejscem zamieszkania dziecka – raz w roku;
2. świadczenia na pokrycie:
  - a) niezbędnych wydatków związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka – jednorazowo,
  - b) wydatków związanych z wystąpieniem zdarzeń losowych lub innych mających wpływ na jakość sprawowanej opieki - jednorazowo lub okresowo.

Rodzina zastępcza niezawodowa i zawodowa może otrzymywać środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego. Szczegółowe zasady przyznawania świadczeń fakultatywnych zawarte są w Zarządzeniach Dyrektora PCPR w Policach.

Niewątpliwie jednym z elementów opieki nad dzieckiem, pomijając sferę rozwoju osobistego dziecka oraz zapewnienia mu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa, jest troska o jego byt pod względem finansowym. Oprócz pomocy otrzymywanej z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w postaci środków na utrzymanie, należy występować w imieniu dziecka o świadczenia alimentacyjne. Każdemu dziecku będącemu w rodzinie zastępczej przysługuje prawo do alimentów, a prawo to w pierwszej kolejności przysługuje od rodziców biologicznych. By rodzina (rodzic) zastępcza mogła starać się o alimenty wystarczy skonstruować pozew o alimenty i złożyć go do sądu rejonowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania pozwanego (rodzica biologicznego), bądź w sądzie właściwym ze względu na miejsce zamieszkania dziecka (powoda). Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy nad dzieckiem umieszczonym w pieczy zastępczej, jego wychowania i reprezentowania w tych sprawach, a w szczególności w dochodzeniu świadczeń przeznaczonych na zaspokajania jego potrzeb należą do rodziny zastępczej (postanowienie Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 18 lutego 2014 r. II CZ 2187/13).

Pozew o alimenty jest w swej istocie prostym przedstawieniem potrzeb i wydatków związanych z wychowaniem dziecka. W zakres tych potrzeb mogą wchodzić m. in. koszty żywienia, ubrania, opłaty za tzw. media, pomoce naukowe, koszty zajęć pozalekcyjnych, koszty dojazdów do szkoły itp. Wydatki muszą być poparte dowodami na ich ponoszenie, dlatego warto przechowywać wszelkie rachunki i faktury związane z tymi wydatkami (np. rachunek za wyprawkę szkolną czy dowód uiszczenia opłat za przejazdy dziecka do szkoły). W instytucjach pomocy społecznej działają komórki, które pomogą sporządzić odpowiedni pozew, w przypadku gdy taka pomoc jest potrzebna. Dlatego też warto zwracać się do organizatorów pieczy zastępczej o informacje na ten temat.

Rodzice zastępczy oprócz występowania w sprawach o alimenty mają uprawnienia do reprezentowania dziecka w innych sprawach o dochodzenie świadczeń, przede wszystkim do reprezentowania dziecka w dochodzeniu:

- renty rodzinnej,
- renty z tytułu niezdolności do pracy,
- świadczeń z pomocy społecznej,
- zasiłków, o których mowa w ustawie o systemie oświaty.

■ Wsparcie jakie może uzyskać rodzina zastępcza za pośrednictwem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

1. Uzyskanie dokumentacji dotyczącej dziecka, m.in. odpisu aktu urodzenia, dokumentów szkolnych i medycznych.
2. Uzyskanie informacji o dziecku (np. o specyficznych potrzebach, orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego) i jego sytuacji rodzinnej (np. rodzeństwie).
3. Uzyskanie kontaktu z innymi rodzinami z terenu powiatu, udziału w grupach wsparcia.
4. Uzyskanie wsparcia w zgłaszanych przez rodzinę problemach poprzez objęcie rodziny opieką koordynatora pieczy zastępczej – na wniosek rodziny.

Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy:

- a) udzielanie pomocy rodzinom zastępczym w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- b) przygotowanie, we współpracy z odpowiednią rodziną zastępczą oraz asystentem rodziny lub podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;
- c) pomoc rodzinom zastępczym w nawiązywaniu wzajemnego kontaktu;
- d) zapewnienie rodzinom zastępczym dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- e) zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- f) udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;

■ Ocena sytuacji dziecka, ocena rodziny zastępczej

Organizator pieczy zastępczej – w tym przypadku PCPR- jest zobowiązany do przeprowadzania oceny sytuacji dziecka oraz oceny rodziny zastępczej.

1. Ocena sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej jest przeprowadzana w celu:

- 1) ustalenia aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- 2) analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- 3) modyfikowania planu pomocy dziecku;
- 4) monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- 5) oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- 6) oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 7) informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów o systemie oświaty, działalności leczniczej lub pomocy społecznej.

Oceny sytuacji dziecka dokonuje się na posiedzeniu z udziałem:

- 1) rodziny zastępczej;
- 2) pedagoga;
- 3) psychologa;
- 4) właściwego asystenta rodziny biologicznej ;
- 5) przedstawiciela ośrodka adopcyjnego;
- 6) koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- 7) rodziców dziecka, z wyjątkiem rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej.

Ocena sytuacji dziecka powinna być przeprowadzana w miarę potrzeb, jednak w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat nie rzadziej niż co 3 miesiące, a w przypadku dzieci starszych nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Po dokonaniu oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej formułuje na piśmie opinię dla sądu dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

2. Ocena rodziny zastępczej jest przeprowadzana pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonych im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy.

Oceny rodziny zastępczej dokonuje się w konsultacji w szczególności z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentem rodziny pracującym z rodziną dziecka. Pierwszej oceny rodziny zastępczej dokonuje się nie później niż przed upływem roku od umieszczenia pierwszego dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka. Kolejna ocena jest dokonywana po upływie roku od dokonania pierwszej oceny, a następne nie rzadziej niż co 3 lata.

Do ocen rodzina zastępcza może złożyć, w terminie 14 dni od dnia otrzymania oceny, zastrzeżenia do starosty.

**Dział Pieczy Zastępczej
Powiatowego Centrum
Pomocy Rodzinie w Policach**

ul. Szkolna 2

tel.: 91 31 70 228

tel.: 91 42 40 700

tel. kom.: +48 665 005 140